

Asko Sahlberg

A N T O N I U S

Romaani

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.
Text and data mining prohibited.

Asko Sahlbergilta on aiemmin ilmestynyt seuraavat
romaanit Like Kustannuksen julkaisemana:

Pompeius (2024)

Marraskuun mies (2022)

Haudallasi, Adriana (2019)

Amandan maailmat (2017)

Pilatus (2016)

Irinan kuolemat (2015)

Yö nielee päivät (2014)

Pimeys (2014, yhteisnide teoksista *Pimeän ääni*,
Hämärän jäljet ja *Paluu pimeään*)

© Asko Sahlberg & Like Kustannus /
Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Like / Kustannusosakeyhtiö Otava
Uudenmaankatu 10, 00120 Helsinki
tuoteturvallisuus@otava.fi

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-53081-7

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

I

Ikkunaluukkujen lomasta työntyvä kuunvalo sinertää vuoteen, Kleopatra näyttää kalpealta. Hänen pestyään yöksi voiteet ja jauheet kasvoiltaan silmäkulmien ja otsan juonteet erottuvat tavalla, jonka vain harva saa nähdä. Neljä vuosikymmentä eivät ole tehneet häntä vanhaksi, mutta edes hän ei säästy ikääntymisen merkeiltä vaikka imeskeleekin unissaan pitkää peukaloaan kuin lapsi.

Suuni on kuiva. En muista tyhjentäneeni tuota ruukkua. Voisin mennä ovelle ja käskää käytävässä valvovaa palvelijaa tuomaan viiniä, mutta jos erehdyn herättämään Kleopatran, hän saattaa alkaa raivota minulle kuin Isis porton päältä yllättämälleen Osirikselle. Viisainta paeta parvekkeen kautta.

Aurinko ei ole noussut, mutta verestää jo taivaanrannan. Muutama kalastusvene on irronnut satamasta, kaduilla erottuu viimeisiä sontakärkyjen kiskojia. Alexandria on parhaimmillaan varhain aamulla, ennen väentungosta ja kuumuutta. En tunne ihollani vähäistäkään tuulenvirettä, joten edessä lieenee läkähdyttävä päivä. Kalastajat joutuvat ahertamaan airoissa, ja sama koskee pohjoisesta lähestyvän aluksen miehistöä, vaikka purje onkin toiveikkaasti nostettu. Kiire sen kapteenilla täytyy ainakin olla, kun se lähestyy maata yöllä. Onko se kauppalaiva vai kaleeri? Siristelen suotta silmiäni, asia selviää myöhemmin.

Astun sisälle, kuljen käytävää ja laskeudun portaat. Palatsissa vallitsee vielä miellyttävä hiljaisuus. Pian alkavat orjat kiiruhtaa

ympäriinsä, hovinaiset kokoontuvat kaakattamaan ja eteishalliin sulloutuu väkeä saadakseen esittää toiveensa tai valituksensa. Vahdinvaihdon aika lähestyy ja keittiöissä ryhdytään sytyttelemään tulia. On korkea aika tyhjentää päivän ensimmäinen pika-rillinen.

Olen astumaisillani yhteen kolmesta läntisestä salista, kun minua vastaan lyllertää johtava orja Sefu. Hänen kasvoilleen lehahtaa nyrpeä ilme, mutta hän ymmärtää sentään kumartaa niin syvään kuin vatsakummultaan kykenee. Sanon hänelle: »Liikutpa varhain jalkeilla.»

»Herra, onhan minulla vastuu palatsista», Sefu vastaa ärsyttävään tapaansa sanoja venyttäen.

»Sinulla on myös vastuu siitä, etten minä kuole janoon. Muista, että vesikannuun ei sovi koskea. Äläkä jupise, ettei näin aikaisin aamulla pitäisi juoda laimentamatonta viiniä.»

»Ei juolahtaisi mieleenikään jupista, herra», Sefu valehtelee, astuu kunnioittavasti kolme askelta taaksepäin ja kääntyy vääntelemään naisellisia lanteitaan paikalta.

Ennätän hädin tuskin istuutua seetripuiseen tuoliin, kun käytävässä jo lähestyvät kiireiset askelet. Sisälle viiniruukku sylissä ryntäävä poikanen on kai yksi Kleopatran hiljattain ostamista nubialaisista orjista. Hän näyttää pelästyneeltä. Toivon, että hymyni rauhoittaa hänen mielensä. Kun hän on noutanut nurkkapöydältä hopeamaljan, kaatanut siihen viiniä ja ojentanut sen minulle, viittaaan hänet tiehensä. Viiniin on sekoitettu minun makuuni liikaa hunajaa, mutta en aio valittaa. Jos jostakin valittaisin, se olisi mieltäni vaivaava toimettomuus. Vaikka elämäni on yllleistä ja helppoa, kahlaan ilottomissa päivissäni kuin sitkeässä lietteessä. Totun tuskin koskaan egyptiläisten tapoihin ja mielenlaatuun, ja kun juopottelen legioonalaisten kanssa, se saa minut ajattelemaan Roomaa. Olen kaivannut sinne viime aikoina usein.

Kun ihminen on varttunut Roomassa, hän kantaa kaupunkien kaupunkia ikuisesti rinnassaan. Sen olen saanut karvaasti kokea.

Siirryn terassille ja nojaan kaiteeseen. Pohjoisesta saapunut alus on ennättänyt satamaan. Se on kolmisoutu ja kuuluu melkoisella varmuudella minun laivastooni. Luvassa on arvattavasti huonoja uutisia. Hyviä kuulee nykyisin niin harvoin, että ne ovat nähtävästi päässeet jumalilta loppumaan.

Joku rykäisee takanani. Käännähdän, näen tutun hahmon ja puuskahdan: »Publius Canidius Crassus! Senkin merirosvo. Sinä siis purjehdit tänne yöllä.»

Crassus kopauttaa nyrkillä rintapanssariinsa. »Me emme niinkään purjehtineet, vaan jouduimme soutamaan. Jostakin syystä myötätuuli puuttuu, kun sitä toivoo. Miehet ovat uuvuksissa kuin saturnaliaa juhlittuaan. Lähetin heidät varuskuntaan lepäämään.»

»Siinä teit oikein. Olet varmasti itsekin väsynyt. Menkäämme sisälle, jotta voit kostuttaa kurkkuasi.»

»Kostuketta se totisesti kaipaakin. Olen karjunut koko yön kannustaakseni miehiä survomaan airoja mereen.»

Haen nurkasta pikarin ja kaadan Crassukselle viiniä. Samalla sanon: »Oletan, että sinulla on tärkeää asiaa.»

»Niin tärkeää, että päätin lähteä liikkeelle heti siitä kuultuani», Crassus vastaa maljaan tarttuessaan. »Kukaan ei välitä mielellään ikäviä uutisia, mutta katsoin sen velvollisuudekseni.»

»Tiedän hyvin, että sinua velvollisuudentuntoisempaa miestä on vaikea löytää. Paljasta huoletta mistä on kysymys.»

»Lyhyesti sanottuna Octavianus taivutteli senaatin julistamaan sodan Kleopatran vastaan ja kieltämään sinulta konsulin viran. Hän yritti jopa taivutella senaattorit nimeämään sinut valtakunnan viholliseksi, mutta siinä hän ei onnistunut. Nyt hän kokoaa legioonaa ja laivastoa.»

En onnistu olemaan karjaisematta: »Se nartun penikka! Tämä merkitsee sisällissotaa!»

Crassus nyökkää uupuneesti. »Tuskin sitä muuksi voi nimittää.»

Yritän hillitä itseni. Veri laukkaa suonissani kuumana ja ohimoni takovat. Viiniä kulautettuani saan sanotuksi: »Älä luule minua hämmästyksen lyömäksi. Olen odottanut tätä jo pitkään. Ihmettelen vain sitä, että Octavianuksen kaltainen kääpiö tohtii haastaa minut. Olenko sanonut mielipiteeni hänen oudosta taipumuksestaan sairastua äkillisesti ja maata leirissään, kun hänen sotilaansa uhraavat henkensä taisteluissa? Entä olenko kertonut, että epäilen hänen kyyhöttäneen aikoinaan suu ammoltaan Caesarin pöydän alla? Sano, olenko?»

»Useammin kuin kerran, ja olen kanssasi kaikesta samaa mieltä. En ole kuitenkaan niinkään huolissani Octavianuksesta kuin hänen ystävästään Agrippasta, joka on osoittanut nuoruudestaan huolimatta taitonsa komentajana.»

Lysähdän tuoliin. »Se on totta. Luulenpa, että Octavianus pysyttelee itse kuivalla maalla ja antaa Agrippan johtaa laivastoa. Tiedetäänhän, että Octavianus tulee helposti merisairaaksi. Kysymys on siitä, millaisen armeijan hän onnistuu kokoamaan.»

»Tuskin yhtä suurta kuin me. Meillä tulee ainakin olemaan enemmän laivoja kuin hänellä, ja sitä paitsi isompia.»

»Näkymät eivät siis ole vallan huonot.»

»Eivät, joskaan meritaisteluista ei koskaan tiedä. Agrippa saattaa osoittautua vaikeaksi vastustajaksi, jos tuulet ovat hänelle suotuisat. Lisäksi jumalten tahtoa ei voi tietää etukäteen. Sinun kannattaa varmaankin uhrata avokätisesti Neptunukselle», Crassus sanoo ja alkaa hieroskella mietteliäästi sänkistä leukaansa. »Älä pahastu kysymyksestäni, mutta ovatko välisi kuningattareen edelleen hyvät?»

Kohautan harteitani. »Kleopatra tulistuu helposti, mutta myös

leppyy pian. Niin kuin saatat tarkkakatseisena miehenä havaita, minua ei ole heitetty vankiluolaan.»

»En tarkoittanut aivan sitä. Minua kiinnostaa salliiko hän sinun komentaa Egyptinmaan armeijaa ja laivastoa.»

Pärskähdän. »Egyptin laivastoa? Etkö ole nähnyt heidän kaisla-veneitään?»

»Heidän sota-aluksensa eivät vedä tietenkään vertoja kaleereille, mutta ajattelinkin ennen kaikkea rahtialuksia. Niistä voisi olla suurta hyötyä.»

»Ymmärrän ajatuksesi. Enkä epäile lainkaan, etteikö Kleopatra antaisi kaikki sotilaansa ja kalustonsa minun käyttööni. Olen oppinut luottamaan häneen, mistä kiitän jumalia. Hän on sitä paitsi minulle enemmän kuin kuningatar ja jumalatar.»

Crassus kohottaa kulmakarvojaan. »Puoliso? Nainen?»

»Enemmän.»

»Ymmärrän. Minulla lienee syy kadehtia sinua.»

»Se on tarpeetonta. Kateus synkistää vain suotta miehen mielen. Mitä meihin tulee, ehkäpä sinä voit johtaa legioonaa maalla, jos minä johdan niitä merellä. Mutta älkäämme menkö asioitten edelle. Käsken järjestää sinulle hyvän huoneen, jotta voit levätä. Annanko valmistaa myös aterian?»

»Voin ruokailla palattuani. Tahdon käydä varuskunnassa katso-massa, että mieheni ovat oloonsa tyytyväisiä.»

»Tee se, ja käänny palattuasi palvelusväen puoleen. Ensimmäi-nen orja on nimeltään Sefu ja hänet on helppo tunnistaa. Hänen vatsansa peittää polvet ja kaljunsu kiiltelee kuin öljysammiossa uitettu.»

Seuraan katseellani poistuvaa Crassusta. Hän on kapeine har-tioineen ja kuivine kasvoineen vaatimattoman näköinen mies, mutta taitava sotapäällikkö. Hänen voittonsa Armeniassa ja Ibe-riassa eivät olisi onnistuneet keneltä tahansa. Noinkohan hänen

mieleensä on juolahtanut, että hän joutuisi kokemaan sisällissodan ja taistelemaan Julius Caesarin perillistä vastaan? Ei ihme, että hän mainitsi jumalten tahdon. Se on ikuisesti arvaamaton.

Entä minä itse? Mitkä jumalten oikut johdattivat minut tähän? Vai joudunko syyttämään omia harha-askeleitani siitä, että löydän itseni uhattuna ja pian kai myös valtakunnan viholliseksi julistettuna maasta, jossa olen auttamatta vieras, monien parhaama ja jopa vihattu?

Tämä elämäksi kutsuttu toisinaan ihana, usein irvokas leikki alkaa vailla pelkoja, mutta parempi olisi, jos oppisimme kammoamaan kaikkea jo imeväisinä.

ENSIMMÄISEN MUISTONI täytyy olla aikuisten jalat. Se on luonnollista – lattialla tai maassa ryömivä lapsi näkee liikkuvia pylviä, jotka hän ajan myötä hahmottaa ihmisten raajoiksi. Muistan myös minua nostelevat kädet ja lohtua tuovan nisan, joka työnnettiin suuhuni. Se kuului tietenkin imettäjälleni, josta en enempää tiedä. Olen ymmärtänyt, ettei useimpien ihmisten muisti yllä yhtä kauas lapsuuteen kuin minun, mutta eipä minua pidetäkään tavanomaisena miehenä.

Perheeni vauraus ja maine perustui pitkälti isoisäni teoille. Hän toimi konsulina ja hänet tunnettiin loistavana puhujana, jonka opissa kouliintui moni myöhemmistä oraattoreista. Valitettavasti en saanut koskaan tavata häntä, sillä hänet teloitettiin Mariuksen kapinaan osallisena ennen kuin minä ilahdutin maailmaa synty-mällä. Hänen poikansa ainoaksi kunniakkaaksi teoksi jäi siittää minut. Niin senaattorina kuin tasavaltaa palvelikin, isäni oli vähäpätöinen väitys, jolta onnistui vain velkaantuminen. Marcus Tullius Cicero – se ansaitsematonta kunniaa niittänyt tolo – oli oikeassa naljaillessaan, että olin vararikkoinen jo lapsena. Ensi alkuun en sitä tosin tiennyt, eikä lapsuuteni valoisia päiviä varjostanut

millään tavoin se, että isäni ymmärsi kuolla ollessani II-vuotias. Äitini Julia otti uudeksi puolisoikseen Publius Cornelius Lentulus Suran, joka ylsi sentään konsuliksi ja jonka kodissa sain elää huollettomana. Kukaan ei kertonut minulle, ettei isäpuoleni vastuulla ollut maksaa vanhimpana poikana perimiäni velkoja.

Saan kiittää setääni Antonius Hybridaa siitä, että opin yhdessä veljeni Gaiuksen ja Luciuksen kanssa ratsastamaan, miekkailemaan, heittämään keihästä ja jahtaamaan villipetoja. Isäpuoleni Lentulus palkkasi puolestaan meitä koulimaan miehiä, jotka saivat meidät vastahakoisuudestamme huolimatta oppimaan helleenien kielen, perehtymään kirjallisuuteen, harjoittelemaan retoriikkaa, tutustumaan valtakunnan historiaan ja ymmärtämään tasavallan keskeisen lainsäädännön. Kärsivällisiä kirjanoppineita enemmän ihailin kuitenkin vapautettua gladiaattoria Panaitiosta, joka ei pelkästään koulunut minua taistelemisen taidossa, vaan paljasti minulle ylenmääräisen viininjuonnin miellyttävät puolet ja vei minut ensimmäisen kerran porttolaan, kun olin viisitoista vuodenvuorokautta nähnyt. Sen jälkeen aloin viihtyä Suburan kaupunginosan ilotaloissa niin, että niistä tuli suorastaan toinen kotini. Lentulus kohautteli käytökselleni pensasmaisia kulmakarvojaan, mutta äitini ei olisi voinut olla piittaamattomampi. Hän oli kai saanut tarpeekseen yrittäessään pitää kurissa holtitonta isääni.

Äidissäni yhdistyivät Rooman patriisittarien jaloimmat ominaisuudet: hän oli lempeäluontoinen, hyväkäytöksinen, kaunis, riemastuttavan typerä ja kadehdittavan tyhjänpäiväinen olento.

Nuoruus, kauhuessaan kaunistuva uni! Kuullessani unettomina öinä menneisyyden raskaat siiveniskut joudun apeuden valtaan. Viisi vuosikymmentä nähneenä ymmärrän kyllä, että olin vähällä ajaa itseni turmioon varhaisen miehuuteni vuosina, ja silti kaipaamaan tuon ajan rohkeutta ja vimmaa. Tiedän olleeni turhamainen ja varomaton, vaarallisen ylpeä ja äkkipikainen, mutta sellainen

typeryys lankeaa kai nuorelle miehelle luonnostaan. Nykyisin ei juolahtaisi mieleeni pitää naurettavan lyhyttä tunikaa reisi-lihakseni paljastaakseni, ei pöyhkeillä nahkaisessa viitassa, ei haas-taa toisia miehiä painiotteluihin, ei kilpailla siitä kuka tyhjentää nopeimmin ison ruukun eikä iskeä kynsiäni jokaiseen kohdalle osuvaan löyhätapaiseen naikkoseen.

Niin saamaton kuin isäni Creticus muuten olikin, hän kun-nostautui yhdessä asiassa: sukumme menneisyyden selvittämi-nessä. Millaista vaivannäköä se lieneekin häneltä vaatinut, hän onnistui johtamaan juuremme suuren Herakleen poikaan Anto-niokseen. Niinpä tuttavani alkoivat nimittää minua Herculeeksi. Jotkut moukat kohottivat kulmakarvojaan tai peräti naurahti-vat lempinimeni kuultuaan, mutta sivistyneet ihmiset ymmärsi-vät pitää jo ulkoista olemustani todisteena taustastani. Minulla ei ole myöskään ollut koskaan syytä epäillä, ettenkö periytyisi juuri Herakleen vanhemmista, ylijumala Zeuksesta ja Mykenen prin-ssessa Alkmenasta.

En perustele silti elämänvaiheitani jumalaisella alkuperällääni. Sillä mikä vaikuttaisi itse kunkin kohtaloon enemmän kuin hänen taipaleellaan kohtaamansa ihmiset? Minun nuoruuteeni vaikutti ennen kaikkea kaksi tapaamista: tutustuminen parhaaseen ystä-vääni Curioon ja ensimmäiseen vaimooni Fadiaan.

Minua kaksi vuotta vanhempi Gaius Scribonius Curio tuli jo varhain kuuluisaksi paheellisten elämäntapojensa ansiosta. Hän oli orgioineen, kapakkatappeluneen ja juopuneine päähänpistoineen monen kaltaiseni nuorukaisen esikuva. Häntä myös kadehdittiin, sillä hän oli perheensä ansiosta rikas. Olin nähnyt hänet Subu-ran yöelämässä, yleensä häpeämättömän huonosti käyttäytyvän seurueen keskipisteenä, mutta en ollut vaihtanut hänen kanssaan sanaakaan ennen iltaa, jona hän ilmestyi viinitupaan Argiletumin varrella. Hänellä oli mukanaan kaksi räikeästi kasvonsa maalan-

nutta ja haastavasti pukeutunutta naista, ja sisään astuttuaan hän tervehti tuttuja, kunnes huomasi minut. Istuin yksin nurkassa, kun Curio asteli pöytäni luo, rojahti penkille lupaa kysymättä, tuijotti minua tovin leveistä kasvoista hyväntuulisina pistävillä silmillä ja sanoi: »Sinä lienet Antonius.»

»Sinä lienet Curio», vastasin.

Hän tarttui pikariini ja tyhjensi sen. »Olet kuulemma kipeästi rahan tarpeessa.»

Kohautin harteitani. »Saatan olla, mutta vähänpä se sinulle kuuluu. Paitsi kenties, jos haluat nyrkkini munuaisiisi.»

»Olet tosin poikkeuksellisen pitkä ja raamikas», Curio sanoi levollisesti, »mutta älä anna sen sumentaa arvostelukykyäsi. Minulla on sinulle ehdotus.»

»Kakista ulos.»

»Mitä sanoisit siitä, jos takaisin sinulle kuuden miljoonan sesteriuksen lainan?»

»Miksi juuri kuuden?»

»Se on onnenlukuni. Jospa se tuottaa onnea myös sinulle.»

»Miksi juuri minulle? Emmehän edes tunne toisiamme.»

»Nimenomaan siksi, että saisimme hyvän syyn tuntea toisemme. Minulla on käyttöä lihaksikkaalle henkivartijalle.»

Siitä illasta alkaen meitä sitoi yhteen luja ystävyys – jopa niin luja, että jotkut irvileuat väittivät meidän antautuneen lihalliseen suhteeseen. Kun kuulin jonkun levittäneen sellaista huhua, minulla oli tapana muistuttaa tätä juoruilun vaarallisuudesta nenä ruhjomalla, hampaita suusta lyömällä tai pari sormea katkaismalla. Oikeudenkäynnit välttääkseni jouduin maksamaan uhreilteni, ja niin velkani kasvoivat. Onnistuin lainaamaan rahaa paitsi Curion ansiosta myös siksi, että minulle povattiin menestystä ja näyttävää uraa. Nautin huikentelevaisesta elämästä yhdessä Curion ja varsin laajan tuttavapiirimme kanssa, mutta lopulta

velkataakka alkoi jäytää mieltäni ja ryhdyin etsiskelemään ratkaisua pulmaani.

Löysin sen Quintus Fadius Galluksen hahmossa. Sain kuulla, että tuo kauppias vaurastunut vapautettu orja oli valmis uhraamaan sievoisen summan naittaakseen tyttärensä ylhäiseen perheeseen. Niinpä tapasin Fadiuksen ja sovin hänen kanssaan Fadian myötäjäisiksi kaikkien velkojeni summan, kaksisataaviisikymmentä talenttia. Jätin kuitenkin sen varauksen, että tahdoin tutustua tulevaan vaimooni, ja niin meille järjestettiin tilaisuus tarkastella toisiamme Fadiuksen puutarhassa kuulaana syyspäivänä.

»Oletko halukas avioliittoon?» kysyin.

»Se on naisen osa, ja täytyyhän minun totella isääni», Fadia vastasi.

»Tiedät kai, että minulla on tietty maine. Muuan porttolan pitäjä sanoi, että hän naittaisi mieluummin tyttärensä keihään peräaukkoonsa saaneelle härälle.»

Fadia räpytteli silmiään. »Olisiko kyseisellä härällä taipumukseksi hyökätä väkivaltaisesti nautojen kimppuun?»

»Härästä en tiedä, mutta minulla ei sellaista taipumusta ole. Mitä minusta sanotaankin, olen kunnian mies.»

»Niinpä voimme unohtaa sen härän.»

Vietimme häitämme perinteiden mukaisesti ja muutimme Pajukukkulalta ostamaani taloon. Fadian ikävin puoli oli se, etten löytänyt hänestä mitään moittimista. Hän oli sievä, siveä ja ärsyttävästi minua oppineempi, ehkäpä myös älykkäämpi. Kuka tahansa toinen mies olisi ollut kiitollinen niin täydellisestä vaimosta, mutta öisistä juomingeista kotiin hoippuessani minua alkoi ahdistaa huono omatunto. En saattanut kohdata Fadian itkettynyttä katsetta enkä sietää sitä, ettei hänen päähänsä pälkähtänyt haukkua minua huoripukiksi ja juoppolalliksi. Viimein päätimme sulassa sovussa erota, ja niin ensimmäinen avioliittoni jäi surkeaksi

tarinaksi, joka kerrotaan kerran ja sitten unohdetaan. Minuun se jätti kuitenkin syvät jäljet. Myöhemmin kuulin Fadian löytäneen minua sopivamman aviomiehen, saaneen lapsia ja muuttaneen perheensä kera Sisiliaan. Siten hän katosi elämästäni, mikä oli ennen kaikkea hänen onnensa.

Avioeroni jälkeen saatoin jatkaa surutta holtitonta elämääni samanhenkisten nuorukaisten seurassa. Vanhemmat sukupolvet arvostelivat meitä moraalittomuudesta ymmärtämättä, että olimme vain aikamme lapsia. En ennättänyt kokea Lucius Cornelius Sullan ja Gaius Mariuksen välistä valtataistelua eikä mieleeni jäänyt muistoja Sullan lyhyestä diktatuurista, mutta varttuessani kuulin aikuisten puheita siitä miten Sulla oli mestauttanut tuhansia kansalaisia, joiden päät olivat riippuneet kadunkulmissa kauhua herättämässä. Vanhempiemme kokemat julmuudet kasvattivat minun ikäluokkani näkemään elämän vaarallisuuden ja heiveröisyyden, sen miten kuolema vaanii kaikkialla ja miten arvaamatta ihmisen elontaival saattaa päättyä. Oliko siten ihme, että antauduimme hurjiin nautintoihin ja elimme alati kuin jokainen päivä tai pikemmin yö olisi viimeinen? Samalla, poliittisen tietoisuutemme kasvaessa, elostelumme sai kapinallisuuden piirteitä. Koimme kunniaksemme pitää pilkkanamme perinteisistä arvoista Roomalaisella torilla messuavia puhujia ja tasavallan parhaasta senaatin istunnoissa loruilevia vanhoja vuohia. Olimme tietenkin kaikkien nuorten kapinallisten tavoin lapsellisia houkkia.

Niin tietoinen kuin lähimenneisyyden murhenäytelmistä olinkin, en osannut odottaa uutta, perheelleni jälleen rujan kolauksen tuottavaa tragediaa: Catilinan salaliittoa.

KUN KONSULIN VIRKAAN pyrkivä Lucius Sergius Catilina alkoi vierailla isäpuoleni talossa, en nähnyt siinä mitään pahaa. Päänsä tulin, ihastuin kokemattomuuttani Catilinan vaatimuksiin, joiden

järjettömyyden isäpuoleni Lentuluksen olisi sen sijaan luullut ymmärtävän. Catilina puhui suureen ääneen harvainvallan kumoamisesta, orjien vapauttamisesta, kaikkien velkojen mitätöimisestä ja maan luovuttamisesta legioonien veteraaneille.

Jos hän kuvitteli pääsevänsä niin uskaliaalla ohjelmalla konsuliksi, hän erehtyi pahan kerran.

Se ei ollut kuitenkaan hänen pahin virheensä. Kohtalokkaiksi osoittautuivat ne epätoivoiset toimet, joihin hän sortui jäätyään tappiolle konsuleitten vaalissa. Rooman rikkain mies Marcus Licinius Crassus julkaisi salaperäisesti haltuunsa saamansa, todistettavasti Catilinan laatiman tappolistan, jolla oli monta senaattoria, ensimmäisenä nimenä konsuliksi suurella ääntenenemmistöllä valittu Marcus Tullius Cicero. Catilina alkoi koota kannattajiaan – ylhäisten perheitten nuorukaisia, valtakunnan viranhaltijoita, pettyneitä veteraaneja, köyhälistökortteleitten väkeä ja maaseudulla ruostuneita sirppejään hiovia tilallisia – aseelliseen kapinaan ja pakeni Roomasta. Hänen suunnitelmiinsa kuului yllyttää Pohjois-Italian gallialaiset kapinaan, ja Roomassa levisi huhu, jonka mukaan hänen kannattajansa aikoivat polttaa kaupungin. Monet piiloutuivat koteihinsa ja jopa vanhuudenheikot miehet aseistautuivat.

Konsuli Cicero ryhtyi tarmokkasiin vastatoimiin. Salaliittolaisia vangittiin ja teloitettiin ilman, että heitä tuomittiin oikeudenkäynneissä niin kuin tasavallan lait edellyttivät. Yksi surmatuista oli isäpuoleni Lentulus. Olin paikalla, kun hänet raahattiin Roomalaiselle torille kokoontuneen väkijoukon halki Capitoliumin rinteessä sijaitsevaan Tullianumin vankilaan. Onneksi en joutunut katselemaan miten hänet laskettiin köydellä maanalaiseen selliin, jossa hänet kuristettiin hitaasti hengiltä.

Jouduin äkillisen pelon valtaan. Entäpä, jos joku väittäisi minun osallistuneen isäpuoleni kanssa Catilinan juonitteluihin? Curio

rauhotti kuitenkin mieleni kertomalla kuulleen vaikutusvaltaiselta ystävältään Publius Clodius Pulcherilta, ettei kukaan epäillyt minua osallisuudesta salaliittoon. Niin saatoinkin keskittyä lohduttamaan äitiäni, joka oli miehensä väkivaltaisen kuoleman vuoksi pitkään tolaltaan ja vannoi, ettei enää koskaan astuisi avioliittoon – sen lupauksen hän määrätietoisesti piti. Vain hiukan lohtua soi seuraavana vuonna pohjoisen Italian Pistoriasta saapunut tieto, että senaatin joukot olivat surmanneet Catilinan.

Tuohon aikaan tutustuin kvestoriksi valittuun, minua kymmenen vuotta vanhempaan Clodiukseen. Hänen seikkailunsa olivat tehneet hänestä tunnetun ja kiistellyn hahmon. Nuorukaisena hän soti idässä Pontoksen kuningas Mithridateeta vastaan, mutta päätyi johtamaan taistelusta kieltäytyneiden legioonalaisten kapinaa. Rooman sotilaiden istuskellessa leirissään Mithridates valloitti takaisin kuningaskuntansa, ja jostakin syystä – luultavasti siitä, että hän kuului yhteen valtakunnan ylhäisimmistä suvuista – Clodiusta ei rankaistu millään lailla. Sen sijaan hän sai komentoonsa laivaston, jonka hän menetti merirosvoille. Hän joutui ryöväreitten vangiksi ja lähetti pyynnön maksaa lunnaat kaikista maailman ruhtinaista Egyptin kuninkaalle, joka vastasi toimittamalla kahden talentin häpeällisen vähäisen summan. Väitettiin, että Clodius joutui lunastamaan vapautensa merirosvojen lihallisia haluja tyydyttämällä. Vapauden hän yhtä kaikki sai, mutta vain siirtyäkseen Syyriaan ja pannakseen siellä pystyyn uuden kapinan, jonka tuoksinassa hän oli vähällä kuolla. Roomaan palattuaan hän eteni nopeasti kvestoriksi, mikä takasi hänelle pääsyn senaattiin.

Keskustelin Clodiuksen kanssa ensimmäisen kerran Quintus Lutatius Catuluksen suurellisessa huvilassaan järjestämissä juhlissa. Kerrottiin, että kokenut senaattori kutsui kaupungin merkittävimmät perheet pitoihin lisätäkseen mahdollisuuksiaan tulevassa yli-papin vaalissa, ja niin myös minä sain vähäisestä iästäni huolimatta

kutsun. Illan käännettyä yöksi houkuttelin puutarhaan erään pree-
torin vaimon, joka käsittämättömästi pahastui yrityksestäni tehdä
hänen kanssaan lähempää tuttavuutta ja pakeni stola repeytyneenä
sisälle. Istuin nyreänä marmoripenkillä mulperipuuhun ripustetun
lyhdyn alla ja tuijotin maassa toisiaan jahtaavia varjoja, kun Clodius
lähestyi minua sanoen: »Toivottavasti en häiritse.»

»Et suinkaan», vastasin.

»Hyvä. On tehnyt mieleni vaihtaa kanssasi muutama sana.
Kerro minulle, millaisia suunnitelmia sinulla on elämäsi varalle?»

»Kiinnostaako se todella sinua?» hämmästyin.

Clodius istahti rinnalleni. Hänellä oli kyky katsoa toista niin,
että hänen tuijotuksensa tunsu selkärangassaan. »Jos on kiinnos-
tunut valtakunnan tulevaisuudesta, on kiinnostunut sen lupaa-
vimmista nuorista miehistä. Sinulla niin kuin kenellä hyvänsä
jalon perheen pojalla on tietenkin kaksi ilmeistä vaihtoehtoa. Voit
astua legioonien palvelukseen tai alkaa valmistella uraa tasavallan
viroissa. Kun olet kuitenkin liian nuori merkittäviin virkoihin, lie-
net halukas kunnostautumaan sotilaana.»

»Enpä tiedä. En ole totta puhuen harkinnut asiaa. Minulta kai
puuttuu kunnianhimoa.»

»Se tulee aikanaan, usko pois. Ja sinulla on myös kolmas vaihto-
ehto. Moni nuori patriisi hakeutuu opiskelemaan Hellaaseen.
Puhetaidon ja filosofian opinnoista ei voi olla haittaa ja toisten
kansojen tapoihin kannattaa aina tutustua.»

»Se ei ole hullumpi ajatus», myönnyin. »Ja kahdesta muusta
vaihtoehtosta kallistun luultavasti legioonien kannalle. Ainakin,
jos saan tilaisuuden palvella ratsuväessä. Huomasin nimittäin jo
poikasena, että ymmärrän poikkeuksellisen hyvin hevosia. Jollei
sitten ole niin, että ne ymmärtävät minua.»

Clodius hymyili. »Voin hyvin kuvitella sinut johtamassa ratsu-
väkeä jossakin mukavassa pikku sodassa. Tilaisuuden koittaessa

voin puhua puolestasi siinä asiassa. Ystävälläni Curiolla on sinusta pelkkää hyvää sanottavaa ja se riittää vakuudeksi minulle. Mutta mitä jos palaisimme juhlaväen joukkoon? Ehkä sinua auttaa ajatella, että tuolla sisällä istuvat vanhukset ovat olleet aikoinaan hekin kuumaverisiä. Esittelen sitä paitsi mielelläni sinulle vaimoni Fulvian.»

Sisällä vallitsi väljähtänyt tunnelma. Valtaosa vieraista oli niin iäkkäitä, että moni heistä oli uupunut divaanille, ja virkeämmätkin seurustelivat hillitysti. Löysimme Clodiuksen vaimon keskeltä nuorempia, ymmärrettävästi pitkästyneen näköisiä juhlijointa. Fulvia ilahtui silmin nähdessä meidät huomattessaan, irtautui joukosta ja sanoi luoksemme päästyään: »Ole tervehditty, Marcus Antonius. Olemme kuulleet sinusta paljon pahaa, mikä on totisesti sinulle kunniaksi.»

Naurahdin. »Lienee viisainta olla paljastamatta mitä olen kuullut puhuttavan teistä. Kohtalomme on, että vanhemmat sukupolvet eivät ymmärrä meitä.»

»Sehän elämästä niin hauskaa tekeekin», Fulvia sanoi ja kääntyi miehensä puoleen. »Oletko jo luvannut järjestää Antoniukselle jonkin hyvin palkatun viran, jossa ei tarvitse rasittaa itseään jotta-kin tekemällä?»

»Sen suhteen joudumme vielä odottamaan», Clodius vastasi. »Keskustelimme kuitenkin nuoren ystävämme vaihtoehtoista tulevaisuudessa. Saattaa olla, että lähetämme hänet Ateenaan. Täytyyhän jonkun meistä sielläkin pahennusta herättää.»

Fulvia teeskenteli järkyttynyttä. »Et kai sentään yllytä häntä lähtemään Roomasta juuri, kun olemme tutustuneet? Teillä miehillä on aina liian kiire järjestellä uraanne ja tulevia vuosianne.»

Kukaan olisi tuskin ylistänyt Fulvian kauneutta, mutta jokin hänen olemuksessaan – jokin vaikeasti sanoiksi puettava, kuin hänen sisältään kiihkeänä henkäilevä varjo – vetosi ja teki vaiku-

tuksen minuun niin kuin se oli epäilemättä tehnyt Clodiukseen ja moniin muihin miehiin. Juhlista lähdettyäni minun oli vaikea hätistellä tuo nainen mielestäni, minkä uumoilin voivan vielä tuottaa minulle ongelmia.

Siitä illasta alkaen seurustelin vilkkaasti pahamaineisen pariskunnan kanssa, ja Clodiuksesta tuli suorastaan ystäväni. Hän oli eittämättä arvoituksellinen ja ristiriitainen mies, jonka kaikkia tarkoituksia oli mahdoton ymmärtää. Jostakin syystä hän ei viihtynyt Claudiusten kuuluisan, vuosisadat tasavaltaa sen merkittävimmissä viroissa palvelleeseen suvun jäsenenä. Yhdelläkään toisella Rooman johtavista perheistä ei ollut niin paljon perittyjä klienttejä, ulkomaisia liiketoimia ja eteishalliin ripustettuja esi-isien naamioita kuin Claudiuksilla, mutta Clodius suostutteli erään plebeiin adoptoimaan hänet ja vaihtoi nimensä Claudiuksesta Clodiukseksi. Tietävästi hän teki sen voidakseen pyrkiä kansantribuuniksi, mutta patriisien piireissä moni piti sellaista petosta arvostettua sukua kohtaan anteeksiantamattomana. Lisäksi moni sai syyn naureskella sille, että Clodiuksen adoptioisä oli uutta poikaansa nuorempi mies. Minä pohdiskelin oliko tuore ystäväni poikkeuksellisen viisas vai säälitävän typerä hylätessään valtakunnan ylhäiset piirit ja pyrkiessään luomaan uran köyhän kansan tuella.

Sitten hän teki niin käsittämättömän teon, että sitä oli vaikea uskoa todeksi.

PÄIVÄ OLI JO pitkällä, kun isäpuoleltani perimäni orja herätti minut ja ilmoitti Curion ilmestyneen talooni. Hapan maku suussani todisti viinituvissa vietetystä yöstä, ohimoitani kivisti ja takaraivossani kumahteleva ääni yritti vakuuttaa, että jumalat olivat pettyneitä minuun. Siksi en ollut suorastaan valoisalla tuulella talustellessani atriumiin, jossa Curio odotti minua levottomasti astahdellen.

»Oletko jo kuullut viimeisistä?» hän tokaisi vaivautumatta tervehtimään.

»Viimeisistä?» ärähdin. »Kuvitteletko, että minulle toimitetaan uutisia vuoteeseeni? Useimmilla ihmisillä on sen verran ymmärrystä, että he eivät häiritse minua aamuisin.»

Curio tuhahti. »Ei nyt ole enää aamu. Usko joka tapauksessa, että tahdot tietää mitä minulla on kerrottavana. Se koskee Clodiusta.»

»Et kerro mitään ennen kuin olen huuhdellut suutani», sanoin ja viittasin ovensuussa norkoilevalle palvelijattarelle.

Saatuamme viiniä Curio paljasti tarinansa, joka oli uskomattomuudessaan todella kuulemisen arvoinen. Ensimmäinen ajatukseni häntä kuunnellessani oli, että ystävämme Clodius oli menettänyt järkensä valon.

Öiset tapahtumat sijoittuivat jokavuotiseen, vain naisille sallitun hyvän jumalattaren juhlaan. Se järjestettiin yleensä jonkin korkean virkamiehen kodissa, sinä vuonna preetoriksi ja elinikäiseksi ylipapiksi valitun Gaius Julius Caesarin talossa. Edes hän ei saanut kuitenkaan olla läsnä, vaan menoja emännöivät hänen vaimonsa Pompeia ja äitinsä Aurelia. Jopa miehiä esittävät patsaat hänen kodissaan oli verhoiltu. Hyvän jumalattaren juhla alkoi perinteisesti uhreja suorittamalla ja muilla rituaaleilla, minkä jälkeen osallistujat nauttivat katseilta suojassa koko yön musiikista, viinistä ja hyvästä ruoasta. Rooman miehet pohtivat vuodesta toiseen mitä tuon yön aikana todella tapahtui. Monet epäilivät, että ylimystön naiset sortuivat Roomaa suojelevan jumalattaren palvomisen varjolla siveettömiin puuhiin.

Tällä kertaa siveettömyydestä jäi kuitenkin kiinni naiseksi naamioitunut Clodius. Mikä sai hänet esittämään nuorta harpunoittajataria, silkka uteliaisuusko vai hillitön halu kohdata Pompeia? Clodius oli Pompeian rakastaja, ja ehkäpä he uskoivat hyvän

jumalattaren juhlan luovan oivat puitteet salaiselle tapaamiselle. Se oli kohtalokas virhearvio. Kun orjatar nimeltä Habra oli päästännyt valepukuisen Clodiuksen taloon, tämä alkoi aikansa Pompeiaa odoteltuaan kuljeksia kärsimättömyyttään ympäriinsä ja törmäsi erääseen Aurelian palvelijattareen, joka järkyttyi kuullessaan naiseksi luulemansa olennon suusta möreänä kumpuavan äänen. Orjatar ryntäsi ilmoittamaan kauhuissaan, että taloon oli tunkeutunut mies, kun Clodius puolestaan säntäsi pakoon ja piiloutui. Aurelia otti päättäväisesti ohjat käsiinsä; hän käski peittää kaikki hyvälle jumalattarelle pyhitetyt esineet, jotta miehekäs katse ei voisi saastuttaa niitä, komensi lukitsemaan ulko-ovet ja järjesti etsinnän talossa. Clodius löytyi lavitsan alta Habran huoneesta ja raivostunut naisjoukko ajoi hänet ulos talosta.

»Totisesti!» minä puuskahdin ja kulautin kurkkuuni puoli pikarillista vahvaa viiniä. »Tällä saattaa olla Clodiukselle ikävät seuraukset.»

»Tietäisit vain miten ikävät», Curio sanoi. »Kuuntelin ennen tänne tuloani ihmisten puheita Roomalaisella torilla. Oikeudenkäynti tulee aivan varmasti ja jotkut kuuluivat pitävän sopivimpana rangaistuksena kuolemaa.»

»Ei kai sentään! Kuolemantuomio olisi liioittelua.»

»Meidän mielestämme, mutta ei vanhempien kansalaisten. Muuankin senaattori julisti suureen ääneen, ettei tämän kaupungin suojelijattaren häpäisemisestä voi selvitä hengissä.»

»Tahtoisinpa tietää miten Clodius puolustautuu.»

»Niin minäkin. Poikkesin hänen talossaan, mutta tapasin vain Fulvian. Hän kertoi, että Clodius matkusti varhain aamulla maatilalleen.»

»Siinä hän teki epäilemättä viisaasti. Voi tosin olla, että hänen kannattaisi lähteä sitäkin kauemmas, vaikkapa Syyriaan tai Afrikkaan. Hänen ylpeytensä sallii tuskin kuitenkaan sitä.»

»Hänen ylpeytensä ei auta, jos hänet karkotetaan maasta. Olisi-han se sentään kuolemaa miellyttävämpi rangaistus», Curio sanoi ja nousi tuolilta. »Minä lähden hankkimaan lisää tietoja siitä mitä tasavallan isät aikovat asiassa tehdä. Sitten välitän tiedot kuulemastani Clodiukselle. Ehkäpä jopa ratsastan hänen maatilalleen. Onhan se vähintä mitä voin hänen ystävänään tehdä.»

»Toimi siis niin kuin hyvän ystävän kuuluu. Minä olen niin arvoton toveri, että käsken valmistaa itselleni kyllyn.»

Vietin koko päivän taloni väljähtäneessä hiljaisuudessa, sillä päinvastoin kuin Curio en tahtonut tavata väkeä, joka tiesi minut Clodiuksen lähipiiriin kuuluvaksi. Missään tapauksessa en halunnut puolustella ystäväni mautonta tempausta – olen ollut aina sitä mieltä, että kukin selitelkään itse tekojaan, jos näkee sen tarpeelliseksi. Yllätin sitä paitsi itseni havaitsemalla, että Clodiuksen tuleva kohtalo oli minulle pohjimmiltaan yhdentekevä. Minulle ei ole kai suotu ominaisuuksia, joita tarvitaan syvään ystävyYTEEN saati uhrautumiseen sen vuoksi. Siinä mielessä olen sukupolveni lapsi, tottunut siihen miten moraalittomasti ihmiset pettävät paitsi toisiaan myös kokonaisia valtakuntia.

Olin aikeissa mennä poikkeuksellisesti levolle jo puolenyön aikaan, kun rauhaani häiritsi jälleen kutsumaton vieras.

Fulvialla ei ollut turvanaan edes yhtä rotevaa orjaa. Se oli ajattelematonta, mutta kertoi samalla hänen rohkeudestaan tai piittaamattomuudestaan, niin monta ryöväriä ja muuta väkivallantekijää kuin Rooman öisillä kaduilla vaani. Tai ehkä hän oli liian raivoissaan ymmärtääkseen pelätä. Siitä kielivät hänen mustunut katseensa, säpsähtelevät kasvolihaksensa ja nyrkkiin puristetut kätensä. Sanoin mahdollisimman rauhallisesti: »Jos olisin tiennyt tulostasi, olisin käskenyt hankkia herkkuja ja kattaa niillä pöydän.»

»Hyvä siis, ettet tiennyt», Fulvia vastasi. »Minulla ei ole ruokahalua.»

»Viinimaljaan tuskin sentään syljet. Istutko mieluummin atriუმissa vai puutarhassa? Vielä ei ole koleaa.»

»Vereni juoksee niin kuumana, että ulkoilma sopii viilentämään sitä.»

»Annan sytyttää lyhdyt. Puutarhani on pieni, mutta kyllä me kaksi sinne mahdumme.»

Kun sitten istuimme penkillä lyhtyjen valossa Kreetalta tuotua viiniä maistellen, Fulvia alkoi purkaa ääni katkerana mieltään: »Olen saanut lopulta tarpeekseni Clodiuksesta. En tiedä vielä mitä tehdä, mutta aikani hänen kanssaan on ohitse.»

Levitin käsiäni. »Voin ymmärtää pettymyksesi sen vuoksi, että Clodius on sortunut pelehtimään Caesarin vaimon kanssa. Hänen tarkoituksensa on tuskin kuitenkaan ollut —»

»Vähät minä siitä välitän!» Fulvia keskeytti. »Olen antanut Clodiukselle vapauden tuhlata aikaansa Pompeiaan ja muihin vähäisiin naikkosiin, sillä täytyyhän miehellä sentään pieniä huveja olla. Nyt Clodius on kuitenkin tehnyt itsestään ihmisten silmissä houkan ja siten minusta houkan vaimon. Siinä kulkee minun rajani. En aio sallia, että minulle naureskellaan kadunkulmissa. Ja voihan sitä paitsi olla, ettei Clodius edes selviä rikoksestaan hengissä.»

»Hänellä lieenee niin paljon tukijoita, ettei hänen henkensä suoranaisessa vaarassa ole. Onhan hän selvinnyt kapinoitten johtamisestakin rangaistusta saamatta.»

»Saakoon hän rangaistuksen tai välttyköön siltä, mutta minua hän ei takaisin saa. Kenen tahansa miehen luulisi ymmärtävän, että minut täytyy ansaita», Fulvia kiukutteli, kiinnitti katseensa silmiini ja jatkoi muuttuneella, pehmeällä äänellä: »Siksi ajattelinkin viettää yön sinun luonasi, Antonius.»

En onnistunut pidättämään huokausta. »Sitä minä jo ennätin pelätä.»

Fulvia alkoi hakeutua talooni aina tilaisuuden salliessa. Tarkemmin asiaa harkittuaan hän ei hylännyt Clodiusta vielä, vaan päätti toimia ainakin näennäisesti tämän tukena oikeudenkäyntiin asti. Niin hän teki välttääkseen moitteet siitä, että petti miehensä heti tämän jouduttua vaikeuksiin. Hän vakuutti kuitenkin minulle, ettei Clodiuksella ollut enää pääsyä hänen makuukammioonsa ja että hän vietti päivänsä tuhlaamalla tämän rahoja tarpeettomaan ylellisyyteen. Se oli Fulvian kosto.

Minua alkoi piinata jollei suorastaan huono omatunto – sellaisesta kärsivät vain heikot vätykset – tietty epävarmuus, ei niinkään pelko kuin rauhattomuus. En voinut olla palaamatta mielestäni siihen miten oli käynyt Fulvian kanssa aikoinaan pelehtineelle varakkaalle öljykauppiaalle. Hän oli kadonnut arvoituksellisesti ja yleinen käsitys oli, että Clodiuksen palkkaamat ryökäleet olivat pitäneet huolen siitä. Clodius oli luonut suhteita köyhien kortteleissa ja väitettiin jopa, että hän oli alkanut käytännössä johtaa joitakin kaupungin väkivaltaisimmista rikollisjoukkioista. Hän kai näki niissä käyttökelpoisen aseensa tulevissa valtataisteluissa, mutta mikäpä esti hyödyntämästä niitä myös yksityisiin tarpeisiin. Minua oli pilkattu siksi, että tapanani oli kantaa miekkaa mukanaan, ja nyt annoin irvistelyyn lisää aihetta työntämällä kotoa lähtiessäni vyöni alle tikarin.

Pian ei ollut epäilystä siitä, etteikö Clodius olisi tiennyt minun ja Fulvian suhteesta. Se oli auttamaton tässä kaupungissa, jossa katukivilläkin on silmät ja korvat. Kun tapasin Clodiuksen hänen Roomaan palattuaan, hän ei edes tervehtinyt minua, vaan käänsi minulle Härkätorilla selkänsä. Jollekin toiselle se olisi merkinnyt, että vaarallinen peli oli alkanut. Minulle se merkitsi tervetullutta ajanvietettä kaiken turhuuden keskellä.